

Наташа Вујисић Живковић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Приказ књиге:

**ОБРЕНОВИЋИ: ДЕТИЊСТВО
И ОБРАЗОВАЊЕ – ПРОСВЕТА И ШКОЛСТВО
У РУДНИЧКО-ТАКОВСКОМ КРАЈУ (1815–1903–2015)**

Аутор: **Недељко Трнавац**

Издавач: Општина Горњи Милановац и Музеј рудничко-таковског краја

Година издања: 2015.

Јубилеји су прилика за подсећање на заборављене или занемарене личности и институције, за нове увиде у поједине аспекте њиховог формирања и деловања у одређеној историјској епохи и значење за данашње генерације. Ову чињеницу имао је на уму професор Филозофског факултета у Београду, Недељко Трнавац, намењујући своје најновије дело „младежи и народу, поводом 200 година од Другог српског устанка“.

Књига *Обреновићи: детињство и образовање – Просвета и школство у рудничко-таковском крају (1815–1903–2015)*, састављена је од две целине: једне, посвећене Обреновићима и њиховом породичном кругу, анализи њиховог одрастања и образовања, и друге, посвећене прегледу развоја школства у рудничко-таковском крају у последња два века. Омеђена на одређене личности и крај, ова књига има шире значење од завичајне историје, на које бисмо се у овом приказу нарочито осврнули.

Династички континуитет код Срба је падом под туђинску власт био драстично прекинут, па су стваране црквено-етнархијске династије, попут Петровића у Црној Гори, односно, тзв. народне династије у новоослобођеној Србији. Проблем васпитања вишег слоја, а у оквиру њега васпитања престолонаследника, био је истакнут од касног средњег века у педагошким списима у западној Европи, а одавно је тема историје педагогије како на Западу тако и у Русији. Осим проучавања детињства и образовања, Петра Другог Петровића Његоша, мотивисаног књижевно-историјским разлозима, ми до сада нисмо имали прилику да се неко огледа у проучавању васпитно-образовног пута наших владара. То је прва тема и први

незаобилазан допринос ове књиге у систематском проучавању нашег педагошког наслеђа.

Код Обреновића као народне династије тај пут, разумљиво, креће народном педагогијом, да би већ за кнеза Михаила и сроднике из његове генерације настао организованији рад на образовању. У случајевима кнеза, потом краља Милана и његовог сина Александра већ имамо организовано образовање прилагођено замишљеним потребама будућег владара, али у оба случаја, у неповољним условима, под влашћу намесништава, без успостављених здравих породичних односа, неопходних у васпитању личности, па и владареве.

Професор Трнавац је савесно и систематично изложио доступне податке о образовању свих владара из куће Обреновића, њихових сродника, као и блиских породица Вукомановића и Луњевица. Овај приступ омогућио је поглед на васпитање новоуспостављеног вишег слоја, од задружних школа до коришћења приватних, дворских учитеља, у које су спадали и неки од најученијих људи овог доба. Надомештен је један аспект у сагледавању Обреновића и Србије њиховог времена који је до сада недостајао.

Други врло значајан аспект рада професора Трнавца односи се на расветљавање улоге Обреновића, пре свега родоначелника династије, Милоша, на просветном пољу. Стереотип о „оријентално неписменом“ кнезу, заснован на познатом писму Вука Стефановића Караџића, разбијен је пре свега на основу досадашњих домета наше историографије у проучавању овог питања, мислимо пре свега на одговарајуће радове Владимира Стојанчевића и Јована Милићевића. Укрштајући њихове генерализације и другу доступну грађу, професор Трнавац је снажно и трајно побио мит о Милошевој антипросветитељској улози, што представља значајан допринос историји националне педагогије и школства, са којим ће морати да рачуна сваки наредни истраживач овог периода, али и сваки педагошки образован грађанин Србије.

У истраживању других аспеката образовања Обреновића аутор се ослонио на радове професора Радоша Љушића, најбољег познаваоца династичке историје Србије XIX века, као и на радове историчара млађе генерације Сузане Рајић, Ане Столић и других. Подједнаку пажњу поклатио је грађи коју су оставили савременици периода о коме пише или њихови генерацијски настављачи.

Наведена одлика књиге професора Трнавца посебно је дошла до изражаја у прегледу развоја школства у рудничко-таковском крају, у којој он из улоге утемељивача школске педагогије као научне дисциплине у Србији даје вредне, документоване и синтетизоване напомене о задружним и државно-општинским сеоским школама у Србији XIX века, које би промакле историчарима без школско-педагошког образовања. Тиме је слика школа, учитеља и ученика која се излаже у књизи поузданија, прелазећи значај завичајног прегледа школског развоја.

Резултати истраживања професора Недељка Трнавца заслужују, дакле, да буду читани у години великог јубилеја двестагодишњице Другог српског устанка, из најмање три разлога:

- дат је први пут у нашој педагошкој историографији преглед васпитања будућих владара;
- развејане су широко распрострањене предрасуде о просветном учинку владе Обреновића;
- пружен је увид у развој сеоског школства у средишњем пределу Србије, који по својим резултатима надилази завичајну културну историју рудничко-таковског краја, обезбеђујући јој заузврат трајно место у националној историји школства.

Најзад, књига професора Трнавца написана је однегованим језиком који краси јасна, језгровита реченица, са богатим илустративним прилозима и изванредно је графички обликована.